

Jó helyen van-e az iparűzési adó?

Az önkormányzatok költségvetési pozíciójának átgondolása; a központi és az önkormányzati költségvetések, úgy is mint az államháztartás alrendszerei közötti kapcsolatok újraszabályozása nyilvánvalóan túlmutatnak az iparűzési adóval kapcsolatos kérdéseken. Ugyanakkor az iparűzési adó helye az önkormányzatok finanszírozási rendszerében megkerülhetetlen, az ebből az adónemből befolyó mintegy 850 milliárd forint jelenti az önkormányzatok közhatalmi bevételeinek nagyobbik részét.

Saját bevételek hiányában valódi önkormányzatiságról, autonóm döntéshozatalról nehéz beszélni. A helyi önkormányzatok a lakossági adók kivetését szívesen elkerülik. Álláspontunk szerint méltánytalan az, ha egy település rendkívüli támogatásra pályázik úgy, hogy közben helyben nem adóztatja a polgárait: ez azt jelenti, hogy azonnal mások adójából kívánja megoldani saját problémáit. A települések nagy többségének esetében ugyanígy kívánatosnak látszik az is, hogy szedjenek iparűzési adót az önkormányzatok.

(Az egyik kis bakonyi település majd' két évtizedig nem vezette be a helyi iparűzési adót, mivel abban a hitben voltak, hogy a faluban azt csak az egyébként önkormányzati képviselő kocsmárosnak kellene fizetnie. Mikor mégis megtörtént az adó kivetése, döbbenet tapasztalták, hogy – mivel a

kabhegyi légtérirányító állomás a falu külterületén helyezkedik el – jelentős adóbevétel érkezett a számlájukra. Az elszalasztott két évtizedben százmillió forintos nagyságrendű forrástól estek el.)

A helyi iparűzési adó hatályos szabályozása azokat a településeket hozza kedvezményezett helyzetbe, amiknek a területén az adó alapjául szolgáló tevékenységet folytatják. Végtelenül egyszerű a helyzet: amelyik településen kereskedelmi központok, üzemek működnek, az jól jár, ahol ilyenek nincsenek, az pedig nem.

A hatályos szabályozás ismer korrekciós elemeket: korábban a beszámítást, majd a szolidaritási adót. A nagyobb adóerőképességű településektől elvont adóhányad közvetett módon, központi költségvetési támogatásként megjelenve támogatja az adóbevétellel nem, vagy csak alig rendelkező önkormányzatokat.

Az adóerőképességnek szélsőséges példáit ismerjük. Az alábbi táblázatban három Pápa környéki, egymással külterületi határos önkormányzat 2015. évi lakosságát és 2019. évi iparűzési adó-bevételét tüntettem fel:

Település	Lakosságszám (2015), fő	Iparűzésiadó-bevétel, eFt
Nemesszalók	888	22316
Mezőlak	983	366895
Mihályháza	763	8282

Ugyancsak jelentős iparűzésiadó-bevétellel rendelkezik Csót község: 987 fős lakosság mellett 2019-ben 110320

eFt-tal számolhattak a költségvetésükben.

Mezőlak és Mihályháza szomszédos települések, 1990 előtt Mezőlak volt a községi közös tanács, a termelészövetkezet és az általános művelődési központ (így az iskola) székhelye. A szocializmusban Mezőlakon az akkori Bakony Művek egy kisüzemet hozott létre. A rendszerváltozás előtti előnyök a '90-es években kezdtek kamatozni: a Bakony Művek infrastruktúráján külföldi befektetők autóiipari beszállítói tevékenységet kezdtek, ami mára egy több, mint ezer főt foglalkoztató üzemmé nőtte ki magát. A cégnek több munkavállalója van, mint amennyi a székhely település lakosságának a száma. A rendszerváltozás előtti évtizedeket Mezőlakhoz képest vesztesnek megéltó Mihályháza három évtized után még nagyobb különbséget kénytelen tudomásul venni a két település viszonylatában: a két falu településképe, fejlesztési lehetőségei, rendezvényeinek a színvonala lényegesen különböznek egymástól: Mezőlak iparüzésiadó-bevétele 44,3-szer nagyobb, mint Mihályházáé. Nyilvánvalóan ezt a különbséget sem a szolidaritási adó, sem a különböző, Mihályházára nézve egyébként kedvezőbb pályázati források nem képesek kezelni.

Hasonló helyzetek az ország számos pontjáról megidézhetők: egy-egy szelecsécsébb sorsú település környezetében adóbevétellel nem, vagy csak alig rendelkező további önkormányzatokat találunk.

Az iparüzési adó hatályos szabályozása a tevékenységnek székhelyet vagy telephelyet biztosító települést hozza kedvezményezett helyzetbe. Ezek az önkormányzatok jellemzően építményadót is kivetnek ezekre a telephelyekre, ebből az adónemből ugyancsak számottevő bevételhez jutnak.

A közgazdaságtan egyik axiómája a szűkös erőforrásokból való gazdálkodás. Az ipari és a kereskedelmi tevékenység folytatása során – a mi megközelítésünkben – a legfontosabb erőforrás a munkavállaló, maga az ember. Az a munkavállaló, aki a munkahelyéhez képest ugyanazon a településen, gyakran viszont egy másikon él; tipikusan családjá van, élete során a munka mellett jobb-rosszabb minőségű önkormányzati szolgáltatásokat vesz igénybe. Gazdag településen valószínűleg jobbat, bevételekkel számolni nem tudó faluban rosszabbat. (Természetesen itt elsősorban a tárgyi feltételekre gondolok, bár nagyobb büdzséből a magasabb végzettségű szakember is jobban megfizethető.)

A hatályos szabályozás szerint a munkavállaló, a legfontosabb erőforrás szorgalmával, munkájával azt a települést hozza előnyös helyzetbe, amelyiknek a területén a munkahelye működik. Ha ez megegyezik a lakóhelyével, akkor azt, ha viszont másik településről jár be dolgozni, akkor lakóhelye az ő munkájából iparüzési adó formájában egy fillért sem profitál. Lakóhelye alatt érthetjük azt a közösséget is, aminek ő a tagja; ez a közösség a munkaerő „újratermelésében” ugyan részt vesz (óvodát tart fenn,

támogatja az iskolába járást, működteti az egészségügyi alapellátást stb.), ám annak, mármint az „újratermelt munkae-
rőnek” az előnyeit nem élvezzi.

A példában szereplő Mezőlakon, ahol több a munkahely, mint amennyi lakosa a településnek van, nyilvánvalóan nagyon sok ingázó dolgozó van. Egészen biztosan sokan a kb. 4 kilométerre található Mihályházáról járnak át, de jönnek a pápai kistérség számos más pontjáról is.

Ha nagyobb gazdasági térségben vizsgálódunk, akkor könnyen azonosíthatóak olyan további települések, amik kibocsátják a munkae-
rőt, meg azok is, amik fogadják azt. A Kisalföldön nyilvánvalóan Győrbe ingáznak a legtöbben, de vélhetően a kisebb-közepes városok (Pápa, Kapuvár, Csorna) is nagyobb létszámú munkae-
rőt fogadnak, mint amennyien ezekből más településekre járnak el.

Javaslatunk szerint *a megfizetendő iparüzési adót az azt előállító munkavállalók szerint kell megosztani, az adózónak pedig a munkavállaló állandó lakóhelye szerinti önkormányzat szám-*

lájára megfizetni; azaz a munkavállaló „fejkvótaszzerűen” tudja hazavinni azt, amiért megdolgozott.

Ebben az esetben minden olyan település, amelyik nettó munkae-
rőt kibocsátó, többletforrásokhoz jut, a nettó munkae-
rőt fogadók pedig forrásokat veszítenek. A legkisebb települések garantáltan jól járnak (még azok is, amelyek Kelet-Magyarországról vagy Észak-Magyarországról biztosítanak alkalmi vagy állandó munkae-
rőt az ország lendületesebben működő gazdasággal rendelkező térségeibe), a közepes városok vélhetően inkább jelenlegi bevételeiknél maradnak, az extra bevételre szert tevő nagyok (tipikusan a Modern Városok Program kedvezményezettjei) pedig veszítenek. Általános hatása az lehet a vázolt adómegosztásnak, hogy egy-egy nagyobb beruházás, ipari kapacitásbővítés önkormányzati fejlesztési forrásokat generáló hatása szétterül egy térségben; az életminőség javulása nem foltszerűen, hanem egyenletes mértékben következik be.

ÁLDOZÓ TAMÁS

Pápa város polgármestere

